

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍ ADVOKÁTKY
JULIANE KOKOTT
přednesené dne 17. ledna 2019¹

Věc C-637/17

Cogeco Communications Inc
proti
Sport TV Portugal, SA,
Controlinveste-SGPS, SA a
NOS-SGPS, SA

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Tribunal Judicial da Comarca de Lisboa (Okresní soud v Lisabonu, Portugalsko)]

„Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce – Hospodářská soutěž – Soukromoprávní prosazování – Směrnice 2014/104/EU – Žaloby na náhradu škody podle vnitrostátního práva v případě porušení právních předpisů členských států a Evropské unie o hospodářské soutěži (náhrada škody při porušení předpisů o hospodářské soutěži) – Promlčecí lhůty pro žaloby na náhradu škody podle vnitrostátního práva – Důkazní hodnota rozhodnutí vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž v řízení o náhradě škody – Časová použitelnost směrnice na skutkové okolnosti, ke kterým došlo před vstupem směrnice v platnost – Lhůta k provedení směrnice“

I. Úvod

1. Soukromoprávní prosazování pravidel hospodářské soutěže obsažených v evropských smlouvách („*private enforcement*“) získalo v posledních letech postupně stále větší význam jako druhý pilíř vedle veřejnoprávního prosazování („*public enforcement*“). Soukromoprávní žaloby na náhradu škody podané oběťmi obchodních praktik, jež jsou v rozporu s hospodářskou soutěží, se těší rostoucí oblibě a staly se neodmyslitelnou součástí decentralizovaného systému prosazování pravidel hospodářské soutěže tak, jak byl uveden do života nařízením (ES) č. 1/2003^{2,3}. Tyto žaloby jsou často podávány následně po rozhodnutí příslušného orgánu pro hospodářskou soutěž (jako takzvané „*follow-on actions*“), zčásti ale také nezávisle na nich (jako takzvané „*stand-alone actions*“).

2. Pokud jde o podrobnosti, na objasnění pochopitelně i nadále čeká řada otázek, v neposlední řadě také otázky související s novou směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2014/104/EU⁴, kterou se Soudní dvůr bude v projednávané věci zabývat poprvé.

1 – Původní jazyk: němčina.

2 – Nařízení Rady (ES) č. 1/2003 ze dne 16. prosince 2002 o provádění pravidel hospodářské soutěže stanovených v člancích 81 [ES] a 82 [ES] (Úř. věst. 2003, L 1, s. 1.; Zvl. vyd. 08/02, s. 205), dále jen „nařízení č. 1/2003“.

3 – Viz k této tématice stěžejní rozsudky ze dne 20. září 2001, Courage a Crehan (C-453/99, EU:C:2001:465), ze dne 13. července 2006, Manfredi a další (C-295/04 až C-298/04, EU:C:2006:461), a ze dne 5. června 2014, Kone a další (C-557/12, EU:C:2014:1317). Viz mimo jiné také projednávaná věc Otis Gesellschaft a další (C-435/18).

4 – Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/104/EU ze dne 26. listopadu 2014 o určitých pravidlech upravujících žaloby o náhradu škody podle vnitrostátního práva v případě porušení právních předpisů členských států a Evropské unie o hospodářské soutěži (Úř. věst. 2014, L 349, s. 1).

3. Soudní dvůr byl požádán, aby posoudil, zda je takové ustanovení o promlčení, jako je to, které upravuje portugalské občanské právo a které dříve pro soukromé žaloby na náhradu škody z důvodu zneužívání dominantního postavení na trhu stanovilo promlčecí lhůtu tří let, slučitelné s ustanoveními primárního a sekundárního unijního práva. Mimoto se jedná o důkazní hodnotu rozhodnutí vnitrostátních orgánů pro hospodářskou soutěž před občanskoprávními soudy, které o takovýchto soukromoprávních žalobách na náhradu škody rozhodují.

4. Skutkové okolnosti, které jsou předmětem projednávané věci, nastaly před zveřejněním a vstupem směrnice 2014/104 v platnost a žaloba na náhradu škody byla k vnitrostátnímu soudu podána po vstupu směrnice v platnost, avšak před uplynutím lhůty k jejímu provedení. Lhůta k provedení sice již mezitím uplynula a portugalský zákonodárce směrnici nedávno – s určitým zpožděním – provedl do vnitrostátního práva, nové zákonné úpravy však neplatí pro minulost ani pro žaloby podané před jejich vstupem v platnost.

5. Vzhledem k těmto okolnostem vyvstává otázka, jaká řešení může směrnice 2014/104 pro rozhodnutí sporu v původním řízení nabídnout a zda případně z článku 102 SFEU, jakož i z obecných zásad unijního práva – konkrétně ze zásady efektivity – vyplývají určité povinnosti. Přitom však bude nutno zohlednit, že předmětem sporu v původním řízení je čistě horizontální právní vztah mezi jednotlivci.

6. Pro praxi vnitrostátních soudů a pro soukromoprávní prosazování unijního práva hospodářské soutěže by rozsudek Soudního dvora v tomto řízení o předběžné otázce mohl mít nikoliv nepodstatný význam.

II. Právní rámec

A. Unijní právo

7. Unijně právní rámec této věci je určován obecnými zásadami unijního práva – konkrétně zásadou efektivity a právem na účinnou právní ochranu – a zároveň také ustanoveními sekundárního práva zakotvenými v nařízení č. 1/2003 a směrnici 2014/104.

Nařízení č. 1/2003

8. Vztah mezi článkem 102 SFEU a vnitrostátními právními předpisy o hospodářské soutěži je v čl. 3 odst. 1 druhé větě nařízení č. 1/2003 upraven následovně:

„Pokud orgány pro hospodářskou soutěž členských států nebo vnitrostátní soudy použijí vnitrostátní právní předpisy o hospodářské soutěži na zneužití zakázané [článkem 102 SFEU], použijí také [článek 102 SFEU].“

9. Pod nadpisem „Pravomoci orgánů pro hospodářskou soutěž členských států“ obsahuje článek 5 nařízení č. 1/2003 následující pravidlo:

„Orgány pro hospodářskou soutěž členských států mají pravomoc používat [články 101 a 102 SFEU] v jednotlivých případech. Za tímto účelem mohou z vlastního podnětu nebo na základě stížnosti přijímat tato rozhodnutí:

- požadovat ukončení protiprávního jednání,
- nařizovat předběžná opatření,
- přijímat závazky,

– ukládat pokuty, penále nebo jiné sankce stanovené vnitrostátními právními předpisy.

Pokud na základě informací, které mají k dispozici, nejsou splněny podmínky zákazu, mohou také rozhodnout, že není důvod k jejich zásahu.“

Směrnice 2014/104

10. Článek 1 směrnice 2014/104 definuje „předmět a oblast působnosti“ této směrnice takto:

„(1) Tato směrnice stanoví určitá pravidla nezbytná k zajištění toho, aby všechny osoby, kterým byla způsobena škoda porušením právních předpisů o hospodářské soutěži ze strany podniku nebo sdružení podniků, mohly účinně uplatnit právo požadovat na takovém podniku nebo sdružení náhradu této škody v plné výši. Směrnice stanoví pravidla podporující nerušenou hospodářskou soutěž na vnitřním trhu a odstraňování překážek jeho řádného fungování zajištěním rovnocenné ochrany všech takto poškozených osob v celé Unii.

(2) Tato směrnice stanoví pravidla koordinující prosazování pravidel hospodářské soutěže orgány pro hospodářskou soutěž a prosazování těchto pravidel v řízeních o žalobách o náhradu škody u vnitrostátních soudů.“

11. Článek 2 směrnice 2014/104 stanoví tyto definice:

„Porušením právních předpisů o hospodářské soutěži“ se rozumí „porušení článku 101 nebo 102 Smlouvy o fungování EU nebo vnitrostátních právních předpisů o hospodářské soutěži“ (čl. 2 bod 1 směrnice), a

„vnitrostátními právními předpisy o hospodářské soutěži“ se rozumí „ustanovení vnitrostátního práva převážně sledující stejný cíl jako články 101 a 102 Smlouvy o fungování EU, která jsou použita ve stejné věci a souběžně s právem Unie o hospodářské soutěži podle čl. 3 odst. 1 nařízení (ES) č. 1/2003 a s výjimkou ustanovení vnitrostátního práva, jimiž se stanoví trestní sankce pro fyzické osoby, kromě případů, kdy jsou tyto trestní sankce prostředkem prosazování pravidel hospodářské soutěže platných pro podniky“ (čl. 2 bod 3 směrnice).

12. Pokud jde o „účinek vnitrostátních rozhodnutí“, čl. 9 odst. 1 směrnice 2014/104 stanoví:

„Členské státy zajistí, aby porušení právních předpisů o hospodářské soutěži konstatované konečným rozhodnutím vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž nebo odvolacího soudu bylo považováno za nevyvratitelné pro účely žaloby o náhradu škody podané u jejich vnitrostátních soudů podle článku 101 nebo 102 Smlouvy o fungování EU nebo podle vnitrostátních právních předpisů o hospodářské soutěži.“

13. Článek 10 směrnice 2014/104 je věnován „promlčecím lhůtám“ a zní takto:

„(1) Členské státy stanoví v souladu s tímto článkem pravidla pro promlčecí lhůty pro podání žaloby o náhradu škody. Tato pravidla stanoví okamžik, od kterého začíná běžet promlčecí lhůta, délku této lhůty a okolnosti, za nichž je běh této lhůty přerušen nebo pozastaven.

(2) Členské státy zajistí, aby promlčecí lhůta nezačala běžet dříve, než je porušení právních předpisů o hospodářské soutěži ukončeno a než se žalobce dozví nebo než u něj lze přiměřeně předpokládat, že:

a) má vědomost o daném jednání a o tom, že toto jednání představuje porušení právních předpisů o hospodářské soutěži;

- b) má vědomost o tom, že mu byla způsobena škoda porušením právních předpisů o hospodářské soutěži; a
 - c) je mu známa totožnost porušitele.
- (3) Členské státy zajistí, aby promlčecí lhůta pro podání žaloby o náhradu škody činila alespoň pět let.
- (4) Členské státy zajistí, aby byl běh promlčecí lhůty pozastaven nebo, stanoví-li tak vnitrostátní právo, přerušeno v případě, že orgán pro hospodářskou soutěž přijme opatření pro účely šetření nebo řízení v souvislosti s porušením právních předpisů o hospodářské soutěži, jehož se týká žaloba o náhradu škody. Toto pozastavení běhu promlčecí lhůty skončí nejdříve jeden rok poté, co rozhodnutí o protiprávním jednání nabylo právní moci nebo bylo řízení jinak ukončeno.“

14. Článek 21 odst. 1 směrnice 2014/104, nadepsaný „Provedení“, stanoví:

„Členské státy uvedou v účinnost právní a správní předpisy nezbytné pro dosažení souladu s touto směrnicí do 27. prosince 2016 [...]

[...]“

15. A konečně ohledně „časové působnosti“ směrnice 2014/104 stanoví její článek 22 následující:

„(1) Členské státy zajistí, aby se vnitrostátní předpisy přijaté podle článku 21, které jsou nezbytné pro dosažení souladu s hmotněprávními ustanoveními této směrnice, nepoužily se zpětnou působností.

(2) Členské státy zajistí, aby se vnitrostátní předpisy přijaté podle článku 21, které nejsou uvedeny v odstavci 1, nepoužily na řízení o žalobě o náhradu škody zahájená u vnitrostátního soudu přede dnem 26. prosince 2014.“

16. Podle článku 23 vstoupila směrnice 2014/104 v platnost dne 25. prosince 2014, a sice dvacátým dnem po jejím vyhlášení v *Úředním věstníku Evropské unie*⁵.

B. Vnitrostátní právo

17. Z portugalského práva je relevantní článek 498 portugalského Código Civil (občanský zákoník, dále jen „CC“) a článek 623 portugalského Código de Processo Civil (občanský soudní řád, dále jen „CPC“).

18. Článek 498 CC stanoví následující:

„1. Nárok na náhradu škody se promlčuje uplynutím lhůty tří let od okamžiku, kdy se poškozený o svém nároku dozvěděl, i když neznal povinnou osobu a celkový rozsah škod, aniž by tím byla dotčena obecná promlčecí lhůta v případě jejího uplynutí od škodní události.

2. Uplynutím tří let ode dne splnění povinnosti se promlčí i regresní nárok mezi povinnými osobami.

3. Představuje-li protiprávní jednání delikt, pro který zákon stanoví delší promlčecí lhůtu, uplatní se tato lhůta.

4. Promlčení práva na náhradu škody neznamená promlčení práva podat případně žalobu na vydání věci, nebo žalobu na vydání bezdůvodného obohacení.“

5 – Vydání Úředního věstníku, v němž byla směrnice uveřejněna, se datuje dnem 5. prosince 2014.

19. Článek 623 CPC je nazván „Účinek trestněprávního odsouzení ve vztahu ke třetím osobám“ a zní takto:

„Pravomocné odsouzení v trestním řízení zakládá vůči třetím osobám vyvratitelnou domněnku splnění skutkových a právních podmínek pro potrestání, jakož i znaků deliktu ve všech občanskoprávních řízeních, které se týkají právních poměrů, které závisí na spáchání trestného činu.“

20. Směrnice 2014/104 byla do portugalského práva provedena až v červnu 2018 zákonem č. 23/2018⁶. Z článku 25 tohoto zákona vyplývá, že v platnost vstoupil 60 dní po svém zveřejnění. Mimoto se podle článku 24 tohoto zákona jeho hmotněprávní ustanovení – včetně ustanovení upravujících důkazní břemeno – nepoužijí se zpětnou platností, a procesní ustanovení tohoto zákona neplatí pro žaloby podané před jeho vstupem v platnost.

III. Skutkový stav a původní řízení

21. Cogeco Communications Inc. (dále jen „Cogeco“) je kanadská obchodní společnost, která žalobou ze dne 27. února 2015 podanou k Tribunal Judicial da Comarca de Lisboa⁷ (Portugalsko), předkládajícímu soudu, navrhla zahájit řízení o náhradě škody proti třem portugalským společnostem Sport TV Portugal, SA (dále jen „Sport TV“), Controlinveste-SGPS, SA (dále jen „Controlinveste“) a NOS-SGPS, SA (dále jen „NOS“) (dále jen společně „žalovaní“), přičemž společnosti Controlinveste a NOS vlastnily v období relevantním pro žalobu podíl na společnosti Sport TV.

Okolnosti sporu v původním řízení týkající se práva hospodářské soutěže

22. Společnost Cabovisão – Televisão Por Cabo, SA (dále jen „Cabovisão“), jejíž akcionářkou byla svého času společnost Cogeco⁸, poskytuje placené televizní vysílání v Portugalsku. Dne 30. července 2009 podala k Autoridade da Concorrência⁹ (Portugalsko) stížnost na společnost Sport TV¹⁰, v níž vytýkala protisoutěžní postupy této společnosti v oblasti prémiových sportovních kanálů, zejména diskriminační cenovou politiku, která podle jejího názoru představovala zneužívání dominantního postavení na trhu.

23. Rozhodnutím ze dne 14. června 2013 konstatoval Autoridade da Concorrência, že společnost Sport TV zneužila své dominantní postavení na trhu, a tím porušila článek 102 SFEU i příslušné ustanovení portugalského práva^{11,12}. Společnosti Sport TV za to uložil pokutu ve výši 3,73 milionu eur plus vedlejší trest.

24. Na základě odvolání podaného společností Sport TV pozměnil Tribunal da Concorrência, Regulação e Supervisão¹³ (Portugalsko) rozhodnutí Autoridade da Concorrência rozsudkem ze dne 4. června 2014 v tom smyslu, že se společnost Sport TV dopustila přestupku spočívajícího ve zneužití dominantního postavení na trhu v podobě diskriminačních postupů pouze podle vnitrostátního práva,

6 – Zákon č. 23/2018 ze dne 5. června 2018 (*Diário da República* č. 107/2018, s. 2368).

7 – Okresní soud v Lisabonu (Portugalsko).

8 – Ze spisu vyplývá, že společnost Cogeco měla svého času – přímou nebo nepřímou – výhradní kontrolu nad společností Cabovisão.

9 – Orgán pro hospodářskou soutěž

10 – Kromě společnosti Sport TV se stížnost týkala ještě dalších podniků.

11 – Článek 6 portugalského zákona č. 18/2003.

12 – Spisová značka PRC-02/2010.

13 – Soud pro hospodářskou soutěž, regulaci a dohled.

avšak neporušila článek 102 SFEU¹⁴. Tribunal da Concorrência, Regulação e Supervisão ve výroku svého rozsudku rozhodl doslovně mimo jiné takto: „Článek 102 SFEU nelze na chování obviněných použít“. Dále snížil pokutu udělenou společnosti Sport TV na 2,7 milionu eur a navíc zrušil vedlejší trest.

25. Opravný prostředek, který proti uvedenému rozsudku podala společnost Sport TV k Tribunal da Relação de Lisboa¹⁵ (Portugalsko), byl dne 11. března 2015 zamítnut.

Dosavadní průběh vnitrostátního občanskoprávního řízení o náhradě škody

26. Společnost Cogeco se svou občanskoprávní žalobou nyní domáhá náhrady škody za zaviněné a protiprávní protisoutěžní chování tři žalovaných v období od 3. srpna 2006 do 30. března 2011. Uplatněná škoda, s připočtením úroků z prodlení, vyplývá zaprvé z příliš vysokých cen, které společnost Cabovisão zaplatila za přenosová práva na vysílání společnosti Sport TV, zadruhé z ušlých výnosů z kapitálu, který neměla v důsledku příliš vysokých cen k dispozici, a za třetí z ušlého zisku. Společnost Cogeco podpůrně navrhuje, aby třem žalovaným byla společně uložena povinnost vrátit neprávem získané příjmy.

27. Tři žalovaní vznesli námitku promlčení. Mají za to, že tříletá promlčecí lhůta stanovená v portugalském právu článkem 498 odst. 1 CC pro nároky z mimosmluvní odpovědnosti již uplynula. Argumentují, že společnost Cogeco měla nejpozději k jednomu ze čtyř následujících dat veškeré informace, jež byly zapotřebí k tomu, aby věděla o existenci nároku na náhradu škody:

- 30. duben 2008, kdy společnost Cabovisão nabyla přenosová práva na vysílání společnosti Sport TV,
- 30. červenec 2009, kdy společnost Cabovisão podala stížnost k Autoridade da Concorrência,
- 30. březen 2011, kdy bylo ukončeno uplatněné porušování pravidel hospodářské soutěže, nebo
- 29. únor 2012, kdy společnost Cogeco prodala společnost Cabovisão.

28. Podle názoru společnosti Cogeco naopak promlčení dosud nenastalo. Ve sporu v původním řízení společnost Cogeco argumentuje, že promlčecí lhůta začala běžet až dnem 14. června 2013, kdy Autoridade da Concorrência vydal své rozhodnutí, neboť společnost až s tímto rozhodnutím získala přístup ke všem informacím, které byly nezbytné k posouzení protisoutěžních praktik a uplatnění nároků na náhradu škody. Před rozhodnutím Autoridade da Concorrência existovalo pouze podezření z porušování pravidel hospodářské soutěže. Společnost Cogeco má za to, že během řízení vedeného u Autoridade da Concorrência byla promlčecí lhůta v každém případě pozastavena.

29. Předkládající soud se chce nyní ujistit, že článek 498 CC a článek 623 CPC jsou v souladu s ustanoveními unijního práva. Uznává, že skutkové okolnosti, které jsou předmětem sporu v původním řízení, nastaly ještě před vydáním směrnice 2014/104 a už vůbec před uplynutím lhůty pro její provedení. I přesto se táže, v neposlední řadě s ohledem na rozsudky Van Duyn¹⁶ a Mangold¹⁷ i na povinnost loajality členských států (čl. 4 odst. 3 SEU), zda má tato směrnice případné předjímané účinky, které musí ve svém rozhodnutí ve sporu mezi jednotlivci zohlednit, navíc k dnešnímu datu, kdy lhůta k provedení směrnice dávno uplynula.

14 – Tribunal da Concorrência, Regulação e Supervisão nepovažoval za prokázané, že projednávané obchodní chování společnosti Sport TV bylo způsobilé narušit obchod mezi členskými státy ve smyslu článku 102 SFEU.

15 – Odvolací soud v Lisabonu.

16 – Rozsudek ze dne 4. prosince 1974, Van Duyn (41/74, EU:C:1974:133, bod 12).

17 – Rozsudek ze dne 22. listopadu 2005, Mangold (C-144/04, EU:C:2005:709).

IV. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce a řízení před Soudním dvorem

30. Usnesením ze dne 25. července 2017, došlým dne 15. listopadu 2017, předložil Tribunal Judicial da Comarca de Lisboa (Portugalsko) Soudnímu dvoru na základě článku 267 SFEU následující předběžné otázky:

- „1) Mají být čl. 9 odst. 1, čl. 10 odst. 2, 3 a 4 směrnice 2014/104/EU, jakož i další její ustanovení a obecné zásady unijního práva vykládány v tom smyslu, že zakládají práva osobám podléhajícím soudní pravomoci (v projednávané věci akciová obchodní společnost založená podle kanadského práva), na která se mohou odvolávat vůči jiným osobám podléhajícím soudní pravomoci (v projednávané věci akciová obchodní společnost založená podle portugalského práva) v rámci žaloby na náhradu škody údajně způsobené v důsledku porušení práva hospodářské soutěže, zejména pokud k datu podání žaloby (27. února 2015) dosud neuplynula lhůta k provedení směrnice stanovená pro členské státy v souladu s čl. 21 odst. 1 této směrnice?
- 2) Mají být čl. 10 odst. 2, 3 a 4 směrnice 2014/104, jakož i další její ustanovení, a obecné zásady unijního práva vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátnímu ustanovení, jako je čl. 498 odst. 1 portugalského občanského zákoníku, který vzhledem k tomu, že se uplatňuje na skutkové okolnosti, které nastaly před uveřejněním směrnice, před jejím vstupem v platnost a před datem stanoveným k provedení směrnice, v rámci žaloby rovněž podané před posledně uvedeným datem:
- a) stanoví tříletou promlčecí lhůtu pro právo na náhradu škody založené na mimosmluvní odpovědnosti,
 - b) stanoví, že tříletá promlčecí lhůta začne plynout datem, kdy se poškozený dozvěděl o svém právu na náhradu škody, ačkoli není znám odpovědný subjekt a přesný rozsah škody, a
 - c) nestanoví žádné pravidlo, kterým se ukládá či povoluje zastavení či přerušení této lhůty jen z důvodu, že orgán pro hospodářskou soutěž přijal opatření v rámci vyšetřování či řízení pro porušení práva hospodářské soutěže, s nímž souvisí žaloba na náhradu škody?
- 3) Mají být čl. 9 odst. 1 směrnice 2014/104, jakož i další její ustanovení, nebo obecné zásady unijního práva vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátnímu ustanovení, jako je článek 623 portugalského Código de Processo Civil (občanský soudní řád), který vzhledem k tomu, že se uplatňuje na skutkové okolnosti, které nastaly před uveřejněním směrnice, před jejím vstupem v platnost a před datem stanoveným k provedení směrnice, v rámci žaloby rovněž podané před posledně uvedeným datem:
- a) stanoví, že pravomocné rozhodnutí vydané v rámci správního řízení nevyvolává účinky v žádném občanskoprávním řízení, v němž se projednávají právní vztahy plynoucí z protiprávního jednání, nebo (podle výkladu)
 - b) stanoví, že takové pravomocné rozhodnutí vydané v rámci správního řízení představuje pro třetí osoby vyvratitelnou domněnku týkající se existence skutečností charakterizujících sankcionované protiprávní jednání a splňující zákonné požadavky v každém občanskoprávním řízení týkajícím se právních vztahů plynoucích z protiprávního jednání?
- 4) Mají být čl. 9 odst. 1, čl. 10 odst. 2, 3 a 4 směrnice 2014/104, čl. 288 třetí odstavec SFEU či jakékoli další ustanovení primárního či sekundárního práva, judikatura či obecná zásada unijního práva vykládány v tom smyslu, že brání vnitrostátním právním ustanovením, jako jsou čl. 498 odst. 1 portugalského Código Civil (občanský zákoník) a článek 623 portugalského Código de Processo Civil (občanský soudní řád), které vzhledem k tomu, že se uplatňuje na skutkové okolnosti, které

nastaly před uveřejněním směrnice, před jejím vstupem v platnost a před datem stanoveným k provedení směrnice, v rámci žaloby rovněž podané před posledně uvedeným datem, nezohledňují znění ani účel směrnice a nemají za cíl dosáhnout cíle sledovaného směrnicí?

- 5) Podpůrně, a jen pro případ kladné odpovědi Soudního dvora na kteroukoli z výše uvedených otázek: Mají být článek 22 směrnice 2014/104, jakož i další její ustanovení a obecné zásady unijního práva vykládány v tom smyslu, že brání, aby vnitrostátní soud v projednávané věci uplatnil čl. 498 odst. 1 portugalského Código Civil (občanský zákoník) či článek 623 portugalského Código de Processo Civil (občanský soudní řád) v jejich současném znění, ale s výkladem, který je v souladu s ustanoveními článku 10 směrnice?
- 6) V případě kladné odpovědi na pátou otázku: Může se osoba podléhající soudní pravomoci odvolávat na článek 22 směrnice 2014/104 vůči jiné osobě podléhající soudní pravomoci před vnitrostátním soudem v rámci žaloby na náhradu škody způsobené porušením práva hospodářské soutěže?“

31. V řízení o předběžné otázce u Soudního dvora předložily svá písemná vyjádření společnosti Cogeco, Sport TV, Controlinveste a NOS jako účastnice původního řízení a dále Portugalská republika Italská republika a Evropská komise. S výjimkou společnosti Controlinveste a Itálie byly stejné účastnice řízení zastoupeny na jednání, které se konalo dne 15. listopadu 2018.

V. Přípustnost žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce

32. Předkládající soud sám zdůrazňuje, že se spor v původním řízení vyznačuje dvěma zvláštnostmi:

- Zaprvé skutkové okolnosti, na nichž se spor zakládá, nastaly ještě před vydáním směrnice 2014/104 a jejím vstupem v platnost a také žaloba na náhradu škody byla společností Cogeco podána k datu, kdy již směrnice sice vstoupila v platnost, neuplynula však dosud lhůta pro její provedení.
- Zadruhé se portugalský orgán pro hospodářskou soutěž před vnitrostátními soudy, které tuto věc dosud projednávaly, neprosadil se svým názorem, že struktura cen společnosti Sport TV porušovala kromě vnitrostátního zákazu zneužívání dominantního postavení na trhu také příslušný unijní zákaz podle článku 102 SFEU.

33. Za těchto okolností může při prvoplánovém posuzování vzniknout otázka, zda tato žádost o rozhodnutí o předběžné otázce není pro nedostatek relevance zcela či částečně nepřípustná.

34. Zde je však nutno připomenout, že pro žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce týkající se výkladu unijního práva platí podle ustálené judikatury domněnka relevance¹⁸. Kromě toho Soudní dvůr jen velmi výjimečně konstatuje chybějící relevanci jemu položených otázek, a sice tehdy, je-li očividná¹⁹.

35. V projednávané věci z toho jistě nelze vycházet. Není zjevné, že směrnicí 2014/104 nelze použít, ani nelze bez jakýchkoliv pochyb konstatovat, že se zde nepoužije článek 102 SFEU.

18 – Rozsudky ze dne 7. září 1999, Beck a Bergdorf (C-355/97, ECLI:EU:C:1999:391, bod 22), ze dne 23. ledna 2018, F. Hoffmann-La Roche a další (C-179/16, EU:C:2018:25, bod 45), ze dne 29. května 2018, Liga van Moskeeën en Islamitische Organisaties Provincie Antwerpen a další (C-426/16, EU:C:2018:335, bod 31), a ze dne 25. července 2018, Confédération paysanne a další (C-528/16, EU:C:2018:583, bod 73).

19 – Z ustálené judikatury uvedené v poznámce pod čarou č. 18 vyplývá, že Soudní dvůr smí rozhodnutí o žádosti vnitrostátního soudu odmítnout pouze v případě, pokud požadovaný výklad unijního práva zjevně nijak nesouvisí se skutečností nebo předmětem sporu v původním řízení, je-li problém pouze hypotetický nebo nemá-li k dispozici skutkové a právní údaje, které jsou zapotřebí k účelnému zodpovězení jemu předložených otázek.

36. Pokud jde nejprve o směrnici 2014/104, pak pohled na její čl. 22 odst. 2 ukazuje, že některá z jejích ustanovení lze jistě použít na žaloby, které – jako v případě žaloby společnosti Cogeco projednávané v této věci – byly k vnitrostátním soudům podány v době mezi vstupem směrnice v platnost a uplynutím lhůty pro její provedení a jejichž předmětem jsou skutkové okolnosti z minulosti. Otázka, zda lze požadovat platnost článků 9 a 10 směrnice 2014/14, které jsou v projednávané věci obzvláště sporné, pro věci jako je tato, není otázkou přípustnosti žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce, nýbrž otázkou obsahovou, na níž lze odpovědět pouze po podrobném výkladu těchto ustanovení směrnice²⁰.

37. V každém případě nelze v souvislosti s čl. 22 odst. 2 směrnice 2014/104 argumentovat, že ustanovení této směrnice jsou pro rozhodnutí sporu v původním řízení *zjevně* irelevantní.

38. Pokud jde dále o článek 102 SFEU, Tribunal da Concorrência, Regulação e Supervisão (Portugalsko) jako kontrolní instance pro rozhodnutí vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž v projednávané věci výslovně konstatoval, že příslušná unijní ustanovení „nejsou použitelná“ na postup společnosti Sport TV a Tribunal da Relação de Lisboa (Portugalsko) toto rozhodnutí později v druhém stupni potvrdil.

39. Takovéto soudní rozhodnutí by však samo o sobě nemělo svádět k unáhlenému závěru, že projednávaná věc *zjevně* nijak nesouvisí s unijním právem – ať primárním či sekundárním – a otázky týkající se článku 102 SFEU tak *a priori* nemohou být relevantní.

40. Zaprvé vzhledem k judikatuře našeho Soudního dvora²¹ existují zásadní pochybnosti, zda jsou vnitrostátní soudy vůbec oprávněny vydat závazné rozhodnutí o tom, že článek 102 SFEU v konkrétním případě – zde například postup společnosti Sport TV – „není použitelný“.

41. Zadruhé bylo nutno chápat právní stav v Portugalsku, konkrétně článek 623 CPC, podle informací předkládajícího soudu v okamžiku podání žádosti společností Cogeco ještě tak, že konstatování porušení pravidel hospodářské soutěže v rozhodnutí vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž představovalo pro účely občanskoprávních řízení o náhradě škody nanejvýš vyvratitelnou domněnku. Vycházíme-li z tohoto právního stavu, pak pro předkládající soud neexistuje podle vnitrostátního práva žádný absolutní důvod, který by bránil tomu, aby na rozdíl od názoru jiného soudu v předcházejícím řízení ve věcech hospodářské soutěže považoval článek 102 SFEU za použitelný.

42. Vzhledem k tomu jsou pak předběžné otázky týkající se důkazní hodnoty rozhodnutí vnitrostátních orgánů pro hospodářskou soutěž naprosto logické. Předkládající soud se totiž těmito otázkami chce v zásadě pouze ujistit, že unijní právo – zejména čl. 9 odst. 1 směrnice 2014/104 – mu *nebrání*, aby se *odchytil* od právního názoru jiného soudu, který se předtím zabýval rozhodnutím vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž, že článek 102 SFEU nelze použít, a toto ustanovení primárního unijního práva *použil*. To je čistě otázka unijního práva, k jejímuž zodpovězení je Soudní dvůr povolán a na níž může rozhodujícím způsobem záviset osud žaloby společnosti Cogeco.

43. V souhrnu tedy není důvod zcela ani částečně popřít relevanci otázek položených Soudnímu dvoru a týkajících se unijního práva, a tím tedy přípustnost žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce.

20 – Viz k tomu můj výklad k první a šesté předběžné otázce (body 65 až 71 tohoto stanoviska).

21 – Rozsudek ze dne 3. května 2011, Tele 2 Polska (C-375/09, EU:C:2011:270, zejména body 21 až 30).

VI. Věcné posouzení předběžných otázek

44. Podle ustálené judikatury ukládá unijní právo vnitrostátnímu soudu, aby i v právním sporu mezi jednotlivci zajistil takovou právní ochranu, která pro jednotlivce vyplývá z ustanovení unijního práva, a zaručil plný účinek těchto ustanovení²². Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce předložená Tribunal Judicial da Comarca de Lisboa zjevně vyplývá ze snahy dostat tomuto závazku vyplývajícímu z unijního práva.

45. Celkem šesti otázkami se předkládající soud v zásadě táže, jaké požadavky vyplývají z unijního práva pro občanskoprávní řízení mezi jednotlivci, v nichž jsou nastoleny právní otázky týkající se promlčení nároků na náhradu škody z důvodu porušování hospodářské soutěže a prokázání takovýchto porušení hospodářské soutěže. Předkládající soud se přitom odvolává v první řadě na směrnici 2014/104, zejména na její články 9, 10 a 22. Neomezuje se však pouze na tyto předpisy sekundárního práva, nýbrž se zaměřuje výslovně spíše na „použitelné obecné zásady unijního práva“, a tím tedy koneckonců na primární unijní právo. Právě v primárním právu je zakotven zákaz zneužívání dominantního postavení na trhu (článek 102 SFEU), který je pro projednávanou věc obzvláště relevantní. Za účelem poskytnutí užitečné odpovědi předkládajícímu soudu²³ je třeba všechny otázky týkající se „použitelných obecných zásad unijního práva“ chápat tak, že se zaměřují na článek 102 SFEU a zásadu efektivity.

A. Úvodní poznámky k použitelnosti článku 102 SFEU a směrnice 2014/104

46. Předkládající soud se v každé ze svých šesti otázek odvolává do značné míry shodnou formulací na směrnici 2014/104, na „použitelné obecné zásady unijního práva“ či na obojí. Vzhledem k tomu je smysluplné vyložit nejprve všechny případné otázky týkající se pochybností o použitelnosti článku 102 SFEU a směrnice.

1. Použitelnost článku 102 SFEU

47. *Rationae temporis* je článek 102 SFEU – resp. obsahově stejný článek 82 ES pro dobu před vstupem Lisabonské smlouvy v platnost – bez dalšího použitelný na skutkové okolnosti sporu v původním řízení.

48. Pochybnosti ohledně použitelnosti *rationae materiae* článku 102 SFEU ve sporu v původním řízení by se však mohly objevit v souvislosti s rozsudky přijatými dříve dvěma portugalskými soudy, které v projednávané věci rozhodovaly o legalitě rozhodnutí vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž o obchodních postupech společnosti Sport TV. Jak již bylo uvedeno, Tribunal da Concorrência, Regulação e Supervisão (Portugalsko) se přitom odchýlil od názoru Autoridade da Concorrência a výslovně konstatoval, že na chování společnosti Sport TV článek 102 SFEU „není použitelný“, což v pozdějším odvolacím řízení u Tribunal da Relação de Lisboa (Portugalsko) již nebylo zpochybněno.

22 – Rozsudky ze dne 19. dubna 2016, DI (C-441/14, EU:C:2016:278, bod 29), a ze dne 7. srpna 2018, Smith (C-122/17, EU:C:2018:631, bod 37); ve stejném smyslu rozsudek ze dne 5. října 2004, Pfeiffer a další (C-397/13 až C-403/01, EU:C:2004:584, bod 111), a ze dne 13. července 2006, Manfredi a další (C-295/04 až C-298/04, EU:C:2006:461, bod 89).

23 – Nutnost poskytovat vnitrostátním soudům užitečné odpovědi k výkladu a použití unijního práva a za tímto účelem případně přeformulovat položené otázky je uznána v ustálené judikatuře; viz mezi mnoha dalšími rozsudek ze dne 7. srpna 2018, Smith (C-122/17, EU:C:2018:631, bod 34).

49. Toto konstatování uvedené v rozsudcích jiných vnitrostátních soudů však nesmí být nesprávně chápáno v tom smyslu, že i předkládající soud je v řízení o náhradě škody vázán názorem, že článek 102 SFEU nelze použít. V decentralizovaném systému prosazování unijního práva hospodářské soutěže totiž nemůže mít žádný orgán pravomoc, aby závazně pro jiné vnitrostátní orgány, a už vůbec ne pro Evropskou komisi buď konstatoval nepoužitelnost článku 102 SFEU, nebo vyslovil, že se nejedná o zneužívající chování ve smyslu tohoto ustanovení.

50. V souvislosti s pravomocí vnitrostátních orgánů pro hospodářskou soutěž to Soudní dvůr již před několika lety v rozsudku *Tele 2 Polska*²⁴ vyvodil z článku 5 nařízení č. 1/2003. Posledně uvedené ustanovení omezuje v případě nedostatku argumentů pro porušení článku 102 SFEU pravomoci vnitrostátních orgánů pro hospodářskou soutěž na přijetí rozhodnutí, že není důvod k jejich zásahu. Vnitrostátním orgánům pro hospodářskou soutěž je tedy zapovězeno, aby přijímaly podstatně dalekosáhlejší rozhodnutí, že se nejedná o porušení článku 102 SFEU.

51. Nic jiného nemůže platit ani v případě, že vnitrostátní soudy projednávající opravný prostředek – jako v projednávaném případě – dospějí při pozměnění rozhodnutí vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž k závěru, že chybí určité podmínky pro předpoklad porušení článku 102 SFEU. Ani tehdy nesmí bez dalšího prohlásit, že článek 102 SFEU není použitelný, nebo konstatovat se závazným účinkem pro jiná řízení, že nedošlo k porušení tohoto ustanovení unijního práva. K jinému výsledku nevede ani skutečnost, že pravomoc vnitrostátních soudů uplatňovat články 101 a 102 SFEU byla opětovně potvrzena článkem 6 nařízení č. 1/2003²⁵. Nepůsobí-li takoveto soudy jako orgány pro hospodářskou soutěž ve smyslu článku 5 nařízení 1/2003, může být předmětem jejich přezkumu rozhodnutí vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž podle ustanovení článku 5 nařízení č. 1/2003. Nehledě na jejich pravomoci k přezkumu podle vnitrostátního práva v takovémto případě musí být každopádně vyloučeno, že jejich rozhodnutí bude omezovat pravomoci jiného soudu podle článku 6 nařízení č. 1/2013, například v rámci žaloby na náhradu škody.

52. Cílem omezení pravomocí vnitrostátních orgánů článkem 5 nařízení č. 1/2003 je totiž v konečném důsledku zajistit, aby v systému decentralizovaného prosazování pravidel hospodářské soutěže jeden příslušný vnitrostátní orgán nevázal ruce jinému, také příslušnému orgánu. Zejména je zapotřebí umožnit obětem porušení práva hospodářské soutěže, aby náhradu svých případných škod uplatnily občanskoprávní cestou nejen v rámci takzvaných „*follow-on actions*“ (tedy žalobami po rozhodnutí příslušného orgánu o porušení pravidel hospodářské soutěže), nýbrž také v rámci takzvaných „*stand-alone actions*“ (tedy žalobami nezávislými na takovýchto rozhodnutích)²⁶. Tento cíl musí být zohledněn také v rámci článku 6 nařízení č. 1/2003.

53. Ve sporu v původním řízení tedy předkládajícímu soudu přísluší samostatně přijmout nezbytná rozhodnutí o věcné použitelnosti článku 102 SFEU – zejména o tom, zda byly obchodní postupy společnosti Sport TV způsobily citelně narušit obchod mezi členskými státy²⁷, aniž by přitom byl vázán předcházejícím konstatováním nepoužitelnosti článku 102 SFEU jinými vnitrostátními soudy, které se projednávanou věcí zabývaly dříve.

2. Použitelnost směrnice 2014/104

54. Ohledně směrnice 2014/104 panují pochybnosti nejen o její věcné, nýbrž především o její časové použitelnosti na spor v původním řízení.

24 – Rozsudek ze dne 3. května 2011, *Tele 2 Polska* (C-375/09, EU:C:2011:270, body 21 až 30).

25 – Viz k tomu již stanovisko generálního advokáta Mazáka ve věci *Tele 2 Polska* (C-375/09, EU:C:2010:743, bod 32).

26 – Viz k tomu také první věta bodu 13 odůvodnění směrnice 2014/104, podle níž je právo na náhradu škodu uznáno bez ohledu na skutečnost, zda protiprávní jednání předtím konstatoval orgán pro hospodářskou soutěž.

27 – Viz mezi mnoha dalšími rozsudek ze dne 13. července 2006, *Manfredi a další* (C-295/04 až C-298/04, EU:C:2006:461, body 40 až 42).

a) Věcná působnost směrnice

55. Věcná působnost směrnice 2014/104 je definována v jejím článku 1 ve spojení s článkem 2.

56. Předmětem působnosti směrnice je podle jejího čl. 1 odst. 1 porušování právních předpisů o hospodářské soutěži ze strany podniků nebo sdružení podniků a stanoví pravidla, která mají každému umožnit účinnou náhradu škody vzniklé z důvodu porušení těchto předpisů.

57. Pojem „porušení právních předpisů o hospodářské soutěži“ je upřesněn v čl. 2 bodě 1 směrnice v tom smyslu, že se musí jednat o porušení článku 101 nebo 102 Smlouvy o fungování EU nebo vnitrostátních právních předpisů o hospodářské soutěži. Podle čl. 2 bodu 3 směrnice se však za „vnitrostátní právní předpisy o hospodářské soutěži“ považují pouze taková ustanovení, která jsou použita ve stejné věci a souběžně s právem Unie o hospodářské soutěži.

58. Souhrnně tedy z čl. 1 odst. 1 v kombinaci s čl. 2 bodem 1 a 3 vyplývá, že se věcná působnost směrnice 2014/104 omezuje na právní spory o nárocích na náhradu škody, které se opírají – každopádně také – o porušení unijních právních předpisů o hospodářské soutěži. Nároky, které jsou založeny výhradně na porušení vnitrostátního práva hospodářské soutěže, naopak do věcné oblasti působnosti směrnice nespádají. To vyplývá z cíle směrnice, která chce podle svého článku 1 nabídnout rovnocennou ochranu každému na vnitřním trhu²⁸. Dostatečnou vazbu k vnitřnímu trhu však mají pouze případy, v nichž je naplněno „ustanovení o mezistátním rozměru“ článku 101 resp. 102 SFEU, v nichž tedy lze – alespoň potenciálně – předpokládat citelné narušení obchodu mezi členskými státy.

59. Jak již bylo vyloženo²⁹, skutečnost, že Tribunal da Concorrência, Regulação e Supervisão dříve ve sporu v původním řízení konstatoval, že článek 102 SFEU „není použitelný“, nebrání předkládajícímu soudu, aby tento článek ve stejné věci použil. Předkládajícímu soudu naopak přísluší, aby o věcné použitelnosti článku 102 SFEU – a tím současně o věcné použitelnosti směrnice 2014/104 – rozhodl samostatně.

b) Časová působnost článků 9 a 10 směrnice

60. Časová působnost směrnice 2014/104 je v jejím článku 22 omezena v tom smyslu, že pro hmotněprávní předpisy přijaté k jejímu provedení platí zákaz zpětného použití (viz k tomu čl. 22 odst. 1 směrnice). Všechny jiné vnitrostátní prováděcí předpisy – tedy konkrétně procesní ustanovení – se sice použijí na skutkové okolnosti z doby před vstupem směrnice v platnost, avšak pouze v rámci žalob, které byly podány až po vstupu směrnice v platnost.

61. O čistě procesní ustanovení se však u zde projednávaných ustanovení čl. 9 odst. 1 a článku 10 směrnice 2014/104 nejedná.

62. Zprv je důkazní hodnota, kterou podle čl. 9 odst. 1 směrnice mají rozhodnutí vnitrostátních orgánů pro hospodářskou soutěž při prokazování porušení článku 101 nebo 102 SFEU, otázkou hmotného práva.

63. A zadruhé portugalské právo, podle nerozporovaných údajů několika účastníků řízení, řadilo svého času promlčení, jehož se článek 10 směrnice týká, také do hmotného práva. Dokud nebyla otázka promlčení nároků na náhradu škody harmonizována, nebránilo portugalskému právnímu řádu nic v tom, aby promlčení zařadil právě do hmotného práva³⁰. Otázka, do jaké míry lze takovéto zařazení

28 – V tomto smyslu také devátý a desátý bod odůvodnění směrnice 2014/104.

29 – Viz k tomu výše body 47 až 53 tohoto stanoviska.

30 – Ve stejném smyslu, v trestněprávním kontextu, rozsudek ze dne 5. prosince 2017, M.A.S. a M.B. (C-42/17, EU:C:2017:936, body 44 a 45).

z důvodu provedení směrnice, ke kterému v mezičase došlo³¹, ve světle čl. 22 odst. 2 směrnice 2014/14 zpochybnit, však může – jak správně zdůrazňovali někteří účastníci jednání – koneckonců zůstat nezodpovězena, neboť takovéto vnitrostátní předpisy každopádně nenechávají „znovuožít“ nároky, které jsou podle starého práva již promlčené.

64. Z článku 22 odst. 1 směrnice 2014/104 tedy vyplývá, že článek 9 ani článek 10 této směrnice nelze použít na takovou žalobu, jako je ta, o kterou se jedná ve sporu v původním řízení, která sice byla podána po vstupu směrnice v platnost, vztahuje se však na skutkové okolnosti z doby před vydáním směrnice a jejím vstupem v platnost³². V ostatním čl. 22 odst. 2 směrnice 2014/104 každopádně nebrání ustanovení o časové použitelnosti prováděcích předpisů, podle nichž procesní ustanovení příslušného zákona neplatí pro žaloby podané před jeho vstupem v platnost³³.

B. Účinky ustanovení unijního práva ve vztahu mezi jednotlivci (první a šestá předběžná otázka)

65. První a podpůrně položenou šestou otázkou se předkládající soud v podstatě táže, zda směrnice 2014/104 na straně jedné a „použitelné obecné zásady unijního práva“ – tedy konkrétně článek 102 SFEU – na straně druhé mohou mít přímý účinek mezi soukromými osobami (mezi „jednotlivci“). Je vhodné projednat obě otázky společně.

66. Co se týče článku 102 SFEU, pak v souladu s ustálenou judikaturou má zákaz zneužití dominantního postavení na trhu zakotvený v tomto ustanovení v rámci primárního práva přímé účinky ve vztazích mezi jednotlivci a zakládá práva jednotlivců jako procesních subjektů, která musí vnitrostátní soudy chránit³⁴.

67. Jinak je tomu naopak v takovém případě, jako je projednávaná věc, s ustanoveními směrnice 2014/104.

68. Také směrnice samozřejmě mohou vyvolávat přímý účinek, pokud – jak se v projednávané věci již mezitím stalo – lhůta k jejich provedení uplynula a příslušná ustanovení směrnice se z hlediska obsahu jeví jako bezpodmínečná a dostatečně přesná³⁵. Podle ustálené judikatury však směrnice nemůže sama o sobě zakládat povinnosti jednotlivcům, a nelze se jí tedy jako takové proti jednotlivci dovolávat³⁶.

69. Kromě toho směrnicí 2014/140 nemůže být přisuzován ani takzvaný „*effet d'exclusion*“³⁷ v tom smyslu, že se vnitrostátní ustanovení neslučitelná se směrnicí, jako je čl. 498 CC a článek 623 CPC, ve sporu mezi jednotlivci jednoduše nepoužijí. Soudní dvůr teorii „*effet d'exclusion*“ nedávno jasně odmítl a rozhodl, že vnitrostátní soud nemůže být pouze na základě unijního práva povinen nepoužít ve sporu mezi jednotlivci ustanovení vnitrostátního práva, která jsou v rozporu s ustanoveními směrnice³⁸.

31 – Viz výše bod 20 a poznámka pod čarou 6.

32 – Ve stejném smyslu rozsudek ze dne 3. března 1994, Vaneetveld (C-316/93, EU:C:1994:82, body 16 až 18).

33 – Viz bod 20 výše.

34 – Rozsudky ze dne 30. ledna 1974, BRT/SABAM (127/73, EU:C:1974:6, bod 16), ze dne 18. března 1997, Guérin automobiles v. Komise (C-282/95 P, EU:C:1997:159, bod 39), ze dne 20. září 2001, Courage a Crehan (C-453/99, EU:C:2001:465, bod 23), ze dne 13. července 2006, Manfredi a další (C-295/04 až C-298/04, EU:C:2006:461, bod 39), a ze dne 5. června 2014, Kone a další (C-557/12, EU:C:2014:1317, bod 20); ve stejném smyslu také první věta třetího bodu odůvodnění směrnice 2014/104.

35 – Podrobněji viz v této souvislosti rozsudek ze dne 19. ledna 1982, Becker (8/81, EU:C:1982:7, bod 25); viz také rozsudky ze dne 24. ledna 2012, Dominguez (C-282/10, EU:C:2012:33, bod 33), a ze dne 25. července 2018, Alheto (C-585/16, EU:C:2018:584, bod 98).

36 – Rozsudky ze dne 26. února 1986, Marshall (152/84, EU:C:1986:84, bod 48), ze dne 14. července 1994, Faccini Dori (C-91/92, EU:C:1994:292, bod 20), a ze dne 7. srpna 2018, Smith (C-122/17, EU:C:2018:631, bod 42).

37 – Podrobněji viz v souvislosti s „*effet d'exclusion*“ stanovisko generálního advokáta P. Légera ve věci Linster (C-287/98, EU:C:2000:3, zejména body 57 a 67 až 89).

38 – Rozsudek ze dne 7. srpna 2018, Smith (C-122/17, EU:C:2018:631, zejména bod 49).

70. V projednávané věci se k tomu navíc přidává skutečnost, že směrnice si sotva může nárokovat platnost mimo rámec své časové působnosti. Vzhledem k tomu, že skutkové okolnosti sporu v původním řízení, jak již bylo uvedeno³⁹, nespádají z časového hlediska do působnosti článku 9 a 10 směrnice, účastníci řízení se tedy nemohou u vnitrostátního soudu na tato ustanovení směrnice odvolávat.

71. V odpovědi na první předběžnou otázku je tedy nutno konstatovat:

Článek 102 SFEU vyvolává přímé účinky ve vztazích mezi jednotlivci. Naproti tomu články 9 a 10 směrnice 2014/104 nelze přímo použít na spor mezi jednotlivci, v němž byla podána občanskoprávní žaloba před uplynutím lhůty k provedení této směrnice a který se týká skutkových okolností z doby před vstupem směrnice v platnost.

C. Promlčení nároků na náhradu škody vyplývajících z porušení hospodářské soutěže (druhá předběžná otázka)

72. Druhá předběžná otázka se věnuje promlčení nároků na náhradu škody podle vnitrostátního práva. Předkládající soud se táže, zda směrnice 2014/104 na straně jedné a „použitelné obecné zásady unijního práva“ na straně druhé brání takové právní úpravě promlčení, jako je čl. 498 odst. 1 portugalského CC, podle něhož činí promlčecí lhůta pro občanskoprávní žaloby na náhradu škody z mimosmluvní odpovědnosti tři roky, která začíná plynout na základě prosté skutečnosti, že se poškozený dozvěděl o existenci škody, a nezná možnost pozastavení nebo přerušení během probíhajícího správního řízení u vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž.

73. Vzhledem k tomu, že projednávaný případ, jak již bylo uvedeno, spadá mimo časovou působnost směrnice 2014/104 a zejména jejího článku 10, lze takovou právní úpravu promlčení, jako je ustanovení čl. 498 odst. 1 CC, v původním řízení poměřovat pouze s obecnými zásadami unijního práva, nikoliv však se směrnicí.

74. K obecným zásadám unijního práva je nutno poznamenat, že orgány pro hospodářskou soutěž členských států a jejich soudy jsou povinny použít články 101 SFEU a 102 SFEU, spadají-li skutkové okolnosti do působnosti práva Unie, a zajistit jejich účinné uplatňování v obecném zájmu⁴⁰. V případě, že by tedy předkládající soud dospěl k názoru, že obchodní postupy společnosti Sport TV mohly způsobit citelné narušení obchodu mezi členskými státy, musel by ve sporu v původním řízení použít článek 102 SFEU a zajistit, aby bylo možno účinně prosadit nárok poškozené na náhradu její škody z důvodu zneužití dominantního postavení na trhu⁴¹.

75. Do doby, než se použije harmonizace dosažená směrnicí 2014/104, řídí se prosazování práva na náhradu škody i nadále vnitrostátními právními předpisy příslušného členského státu, za předpokladu, že jsou dodrženy zásady rovnocennosti a efektivity⁴².

76. Vzhledem k tomu, že podle shodných prohlášení účastníků řízení platí právní úprava promlčení podle ustanovení článku 498 CC pro nároky na náhradu škody založené na unijním i na vnitrostátním právu stejnou měrou, nelze zde předpokládat porušení zásady rovnocennosti.

39 – V této souvislosti viz výše body 60 až 64 tohoto stanoviska.

40 – Rozsudek ze dne 14. června 2011, Pfeleiderer (C-360/09, EU:C:2011:389, bod 19).

41 – K nároku na náhradu škody viz rozsudky ze dne 13. července 2006, Manfredi a další (C-295/04 až C-298/04, EU:C:2006:461, body 60 a 61), ze dne 6. června 2013, Donau Chemie a další (C-536/11, EU:C:2013:366, bod 21), a ze dne 5. června 2014, Kone a další (C-557/12, EU:C:2014:1317, body 21 až 23), vždy v souvislosti se srovnatelnou problematikou a v souvislosti s podobným ustanovením článku 101 SFEU (dříve článek 81 ES).

42 – Rozsudky ze dne 13. července 2006, Manfredi a další (C-295/04 až C-298/04, EU:C:2006:461, body 62 a 64), ze dne 6. června 2013, Donau Chemie a další (C-536/11, EU:C:2013:366, body 25 až 27), a ze dne 5. června 2014, Kone a další (C-557/12, EU:C:2014:1317, bod 24); viz také jedenáctý bod odůvodnění směrnice 2014/104.

77. Naopak je nutno zevrubně posoudit otázku, zda je uvedená právní úprava promlčení slučitelná se zásadou efektivity, která stanoví, že vnitrostátní ustanovení nesmí v praxi znemožňovat nebo nadměrně ztěžovat výkon práv přiznaných unijním právem⁴³.

78. Samotnou okolnost, že podle vnitrostátního ustanovení, jako je čl. 498 odst. 1 CC, platí pro nároky na náhradu škody z mimosmluvní odpovědnosti tříletá promlčecí lhůta, lze sotva považovat za porušení zásady efektivity. Tři roky totiž pro potenciální poškozené představují dostatečně dlouhou dobu k tomu, aby mohli uplatnit své nároky na náhradu škody vyplývající z unijního práva podáním žaloby u vnitrostátního občanskoprávního soudu.

79. Článek 10 odst. 3 směrnice 2014/104 pro žaloby na náhradu škody podle práva hospodářské soutěže již mezitím stanovil velkorysejší pětiletou promlčecí lhůtu. To však neznamená, že by kratší zákonná promlčecí lhůta, která dosud platila na vnitrostátní úrovni, již od začátku znemožňovala nebo nadměrně ztěžovala uplatnění nároků na náhrady škody vyplývajících z porušení unijně právních pravidel hospodářské soutěže.

80. S harmonizovanou minimálně pětiletou promlčecí lhůtou, kterou nyní stanoví čl. 10 odst. 3 směrnice 2014/104, učinil unijní zákonodárce krok ke zlepšení právní ochrany osob poškozených porušením práva hospodářské soutěže. Toto ustanovení směrnice nelze považovat za pouhou kodifikaci toho, co již dosud – implicitně – vyplývalo z primárního práva, konkrétně z čl. 102 SFEU a ze zásady efektivity.

81. Jak ale Komise právem zdůrazňuje, izolované posuzování jednotlivých prvků vnitrostátní právní úpravy promlčení není pro posouzení efektivity postačující. Důležité je spíše komplexní posouzení této právní úpravy⁴⁴.

82. V této souvislosti je nutno zdůraznit, že vnitrostátní právní úprava, jako je čl. 498 odst. 1 portugalského CC, nestanoví pouze omezení promlčecí lhůty na tři roky. Tato úprava se spíše vyznačuje tím, že promlčecí lhůta začíná plynout nezávisle na tom, zda poškozený zná totožnost odpovědné osoby a přesný rozsah škody. Navíc tato právní úprava nestanoví žádné pozastavení nebo přerušování promlčení během probíhajícího řízení u vnitrostátního orgánu hospodářské soutěže⁴⁵.

83. Podle mého názoru jsou jak začátek promlčecí lhůty bez znalosti odpovědného subjektu a rozsahu škody, tak i chybějící pozastavení nebo přerušování promlčecí lhůty během řízení u orgánu pro hospodářskou soutěž způsobilé nadměrně ztížit uplatnění nároků na náhradu škody podle práva hospodářské soutěže.

84. Zaprvé je znalost odpovědného subjektu také a právě v kartelovém právu nezbytná pro úspěšné uplatnění mimosmluvních nároků na náhradu škody, zejména cestou žaloby. Podniky odpovědné za porušování pravidel hospodářské soutěže jsou totiž převážně právnické osoby, které jsou nezřídkou propojeny do skupin podniků nebo koncernových struktur, jimiž nezasvěcení jen stěží proniknou, a v průběhu času mohou být navíc předmětem restrukturalizace.

43 – Rozsudky ze dne 13. července 2006, Manfredi a další (C-295/04 až C-298/04, EU:C:2006:461, bod 62), ze dne 6. června 2013, Donau Chemie a další (C-536/11, EU:C:2013:366, bod 27), a ze dne 5. června 2014, Kone a další (C-557/12, EU:C:2014:1317, bod 25).

44 – V tomto smyslu také rozsudek ze dne 13. července 2006, Manfredi a další (C-295/04 až C-298/04, EU:C:2006:461, body 78 až 82), v němž Soudní dvůr posuzuje délku promlčecí lhůty v neposlední řadě v závislosti na okamžiku začátku promlčení a možnost přerušování tohoto promlčení. Viz k tomu také moje stanovisko ve spojených věcech Berlusconi a další (C-387/02, C-391/02 a C-403/02, EU:C:2004:624, bod 109).

45 – Na rozdíl například od norských právních předpisů, které byly předmětem přezkumu efektivity v rozsudku Soudního dvora ESVO ze dne 17. září 2018, Nye Kystlink AS v. Color Group AS and Color Line AS (E-10/17, bod 119).

85. Zadruhé je v mnoha případech pro správné právní posouzení porušování pravidel hospodářské soutěže nezbytné posoudit komplexní hospodářské souvislosti a interní obchodní dokumenty, které se na světlo dostanou nezřídká až díky práci orgánů pro hospodářskou soutěž⁴⁶.

86. Za těchto okolností je nutno ke druhé předběžné otázce konstatovat:

Článek 102 SFEU ve spojení s unijní zásadou efektivity brání takovému ustanovení, jako je čl. 498 odst. 1 portugalského Código Civil, které pro mimosmluvní nároky na náhradu škody vyplývající ze zneužití dominantního postavení na trhu stanoví tříletou promlčecí lhůtu, která začíná plynout také tehdy, jestliže poškozenému ještě není znám odpovědný subjekt ani přesný rozsah škody, a která se během řízení vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž za účelem prošetření a stíhání tohoto porušení nestaví ani nepřerušuje.

D. Důkazní hodnota rozhodnutí vnitrostátních orgánů pro hospodářskou soutěž (třetí předběžná otázka)

87. Třetí předběžná otázka se týká prokázání porušení hospodářské soutěže, za které je požadována náhrada škody. Předkládající soud se v zásadě táže, zda směrnice 2014/104 na straně jedné a „použitelné obecné zásady unijního práva“ na straně druhé brání takovému ustanovení, jako je článek 623 portugalského CPC, podle něhož pravomocné konstatování porušení práva hospodářské soutěže ve správním řízení vedeném orgánem pro hospodářskou soutěž nemá v občanskoprávních řízeních o náhradě škody buď žádný účinek, nebo představuje pouze vyvratitelnou domněnku.

88. Vzhledem k tomu, že projednávaná věc, jak již bylo uvedeno, nespadá do časové působnosti směrnice 2014/104 a zejména jejího článku 9, lze takovou právní úpravu důkazu, jako je v původním řízení ustanovení článku 623 CPC, poměřovat pouze s obecnými zásadami unijního práva, nikoliv však se směrnicí.

89. K obecným zásadám unijního práva je, stejně jako v rámci druhé předběžné otázky⁴⁷, nutno poznamenat, že orgány pro hospodářskou soutěž členských států a jejich soudy jsou povinny použít články 101 SFEU a 102 SFEU, spadají-li skutkové okolnosti do působnosti unijního práva, a zajistit jejich účinné uplatňování v obecném zájmu. V případě, že by tedy předkládající soud dospěl k názoru, že obchodní postupy společnosti Sport TV mohly způsobit citelné narušení obchodu mezi členskými státy, musel by ve sporu v původním řízení použít článek 102 SFEU a zajistit, aby bylo možné účinně prosadit nárok poškozené na náhradu její škody z důvodu zneužití dominantního postavení.

90. Do doby, než se použije harmonizace dosažená směrnicí 2014/104, řídí se prosazování práva na náhradu škody i nadále vnitrostátními právními předpisy příslušného členského státu, za předpokladu, že jsou dodrženy zásady rovnocennosti a efektivity⁴⁸.

91. Vzhledem k tomu, že podle shodných prohlášení účastníků řízení platí právní úprava dokazování podle ustanovení článku 623 CPC pro nároky na náhradu škody založené na unijním i na vnitrostátním právu stejnou měrou, nelze zde předpokládat porušení zásady rovnocennosti.

46 – V tomto smyslu viz také úvahy v již citovaném rozsudku Soudního dvora ESVO ve věci E-10/17, bod 118.

47 – V této souvislosti viz bod 74 tohoto stanoviska.

48 – Rozsudky ze dne 13. července 2006, Manfredi a další (C-295/04 až C-298/04, EU:C:2006:461, body 62 a 64), ze dne 6. června 2013, Donau Chemie a další (C-536/11, EU:C:2013:366, body 25 až 27), a ze dne 5. června 2014, Kone a další (C-557/12, EU:C:2014:1317, bod 24); viz také jedenáctý bod odůvodnění směrnice 2014/104.

92. Ohledně zásady efektivity je nutno podotknout, že článek 623 CPC umožňuje podle vyjádření předkládajícího soudu dva různé výklady: buď v tom smyslu, že skutečnost, že vnitrostátní orgán pro hospodářskou soutěž posoudil porušení pravidel hospodářské soutěže jako přestupek, nemá žádný účinek v občanskoprávním řízení, nebo v tom smyslu, že tato skutečnost představuje pouze vyvratitelnou domněnku existence takového porušení hospodářské soutěže.

93. Na jednu stranu by prosazování nároků na náhradu škody vyplývajících z porušení článku 102 SFEU bylo nadměrně ztíženo, pokud by práce orgánu pro hospodářskou soutěž neměla v občanskoprávním řízení o náhradě škody žádný účinek. Vzhledem k mimořádné komplexnosti mnoha přestupků proti právu hospodářské soutěže a k praktickým obtížím, které prokazování těchto přestupků přináší poškozeným, vyžaduje zásada efektivity, aby pravomocné rozhodnutí o porušení vydané vnitrostátním orgánem pro hospodářskou soutěž mělo v řízení o náhradě škody alespoň indikativní účinek.

94. Na druhou stranu však ze zásady efektivity jako takové nelze dovozovat, že na zneužití dominantního postavení na trhu musí být v občanskoprávním řízení o náhradě škody u vnitrostátního soudu vždy nahlíženo jako na nevyvratitelné, jakmile vnitrostátní orgán pro hospodářskou soutěž takového porušení hospodářské soutěže pravomocně konstatoval.

95. Zavedením nevyvratitelné domněnky, tak jak ji nyní stanoví čl. 9 odst. 1 směrnice 2014/104, učinil unijní zákonodárce krok ke zlepšení právní ochrany osob poškozených porušováním práva hospodářské soutěže. Toto ustanovení směrnice nelze považovat za pouhou kodifikaci toho, co již dosud – implicitně – vyplývalo z primárního práva, konkrétně z čl. 102 SFEU a ze zásady efektivity.

96. Před začátkem používání článku 9 směrnice 2014/104 měla z titulu unijního práva závazný účinek v řízeních před vnitrostátními soudy pouze rozhodnutí Evropské komise. Tento zvláštní závazný účinek, který vyplývá z čl. 16 odst. 1 nařízení č. 1/2003 a z judikatury *Masterfoods*⁴⁹, je odůvodněn klíčovou rolí Komise při utváření politiky hospodářské soutěže na vnitřním evropském trhu a také předností unijního práva a závazností rozhodnutí unijních orgánů. Nelze jej stejným způsobem rozšířit na rozhodnutí vnitrostátních orgánů pro hospodářskou soutěž, ledaže by to unijní zákonodárce výslovně stanovil, jak do budoucna učinil článkem 9 směrnice 2014/104.

97. V souhrnu je tedy nutno ke třetí předběžné otázce konstatovat:

Článek 102 SFEU ve spojení se zásadou efektivity brání výkladu takového ustanovení, jako je článek 623 portugalského *Código de Processo Civil*, v tom smyslu, že pravomocné rozhodnutí vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž konstatující zneužití dominantního postavení na trhu nemá v občanskoprávním řízení o náhradě škody žádný účinek. Toto ustanovení je naopak s článkem 102 SFEU a zásadou efektivity slučitelné, je-li chápáno tak, že z takového pravomocného rozhodnutí vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž v pozdějším občanskoprávním řízení o náhradě škody vyplývá vyvratitelná domněnka zneužití dominantního postavení.

E. Výklad v souladu s unijním právem (čtvrtá a pátá předběžná otázka)

98. Čtvrtou a podpůrně položenou pátou otázkou se předkládající soud v zásadě táže na obsah a hranice své povinnosti vykládat vnitrostátní právní předpisy, konkrétně ustanovení jako je čl. 498 odst. 1 CC a čl. 623 CPC, v souladu s unijním právem. Obě tyto otázky je vhodné projednat společně.

49 – Rozsudek ze dne 14. prosince 2000, *Masterfoods a HB* (C-344/98, EU:C:2000:689, zejména bod 52 ve spojení s body 46 a 49).

99. Podle ustálené judikatury zásada konformního výkladu vyžaduje, aby vnitrostátní soudy učinily vše, co spadá do jejich pravomoci, s tím, že vezmou v úvahu veškeré vnitrostátní právo a použijí metody výkladu jím uznané, aby zajistily plnou účinnost unijního práva a došly k výsledku, který by byl v souladu s cílem sledovaným tímto právem; to platí jak pro výklad v souladu s primárním právem⁵⁰, tak i pro výklad v souladu se sekundárním právem a směrnicemi⁵¹.

100. Zásadu konformního výkladu je však možné uplatnit pouze v rámci působnosti příslušného ustanovení unijního práva. Zejména ohledně směrnice 2014/104 to znamená, že v projednávané věci nemůže existovat povinnost výkladu v souladu se směrnicí, neboť skutkové okolnosti, jak bylo vyloženo výše⁵², spadají mimo časovou působnost této směrnice, kterou definuje její článek 22.

101. Podle ustálené judikatury existuje zákaz zmařit cíle směrnice v tom smyslu, že se členské státy musí již před uplynutím lhůty pro provedení směrnice zdržet všeho, co by mohlo způsobit, že cíl stanovený touto směrnicí bude závažně zpochybněn⁵³. Z toho plyne, že od data, k němuž vstoupila směrnice v platnost, se orgány členských států a vnitrostátní soudy musí zdržet v co největším možném rozsahu výkladu vnitrostátního práva, který by mohl vážně ohrozit dosažení cíle sledovaného touto směrnicí po uplynutí lhůty pro její provedení⁵⁴. V případě směrnice 2014/104, o kterou se zde jedná, je ale cílem stanoveným unijním zákonodárcem právě zamezení používání harmonizovaných ustanovení o nárocích na náhradu škody a důkazní hodnotě rozhodnutí vnitrostátních orgánů pro hospodářskou soutěž se zpětnou platností, ať je to proto, že se jedná o hmotněprávní ustanovení podléhající zákazu zpětné platnosti podle čl. 22 odst. 1 směrnice 2014/104, či proto, že vnitrostátní zákonodárce při provedení směrnice dodržel meze případné zpětné platnosti jiných ustanovení podle čl. 22 odst. 2 směrnice⁵⁵. Ze zákazu zmařit cíle směrnice tedy nemůže být pro předkládající soud odvozována povinnost plynoucí z unijního práva, že v takové věci, jako je projednávaná věc, musí dosáhnout výsledku konformního se směrnicí.

102. Dospěje-li však předkládající soud k názoru, že obchodní postupy společnosti Sport TV mohly citelně narušit obchod mezi členskými státy⁵⁶, pak by zcela nezávisle na směrnici 2014/104 musel v původním řízení uplatnit unijní zákaz zneužití dominantního postavení na trhu a pak vyložit a použít vnitrostátní právní předpisy – zejména čl. 498 odst. 1 CC a článek 623 CPC – v souladu s článkem 102 SFEU a se zásadou efektivity.

103. Ohledně důkazní hodnoty rozhodnutí vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž to konkrétně znamená, že vnitrostátní soud nesmí toto rozhodnutí jednoduše ignorovat, nýbrž mu – jak je uvedeno výše⁵⁷ – přiznat v rámci článku 623 CPC minimálně indikativní účinek.

50 – Rozsudek ze dne 13. července 2016, Pöpperl (C-187/15, EU:C:2016:550, bod 43); viz zejména rozsudky ze dne 4. února 1988, Murphy a další (C157/86, EU:C:1988:62, bod 11), a ze dne 11. ledna 2007, ITC (C-208/05, EU:C:2007:16, bod 68).

51 – Rozsudky ze dne 14. července 1994, Faccini Dori (C-91/92, EU:C:1994:292, bod 26), ze dne 5. října 2004, Pfeiffer a další (C-397/01 až C-403/01, EU:C:2004:584, body 113, 115, 118 a 119), ze dne 15. dubna 2008, Impact (C-268/06, EU:C:2008:223, body 98 a 101), a ze dne 7. srpna 2018, Smith (C-122/17, EU:C:2018:631, bod 39).

52 – V této souvislosti viz výše body 60 až 64 tohoto stanoviska.

53 – V tomto smyslu rozsudky ze dne 18. prosince 1997, Inter-Environnement Wallonie (C-129/96, EU:C:1997:628, bod 45), ze dne 2. června 2016, Pizzo (C-27/15, EU:C:2016:404, bod 32), a ze dne 27. října 2016, Milev (C-439/16 naléhavé řízení o předběžné otázce, EU:C:2016:818, bod 31).

54 – Rozsudek ze dne 27. října 2016, Milev (C-439/16 naléhavé řízení o předběžné otázce, EU:C:2016:818, bod 32); viz také rozsudek ze dne 4. července 2006, Adeneler a další (C-212/04, EU:C:2006:443, body 122 a 123).

55 – V této souvislosti viz opět výše body 60 až 64 tohoto stanoviska. V tomto smyslu se věc v původním řízení liší od věci, jež byla před nedávnem předmětem rozsudku ze dne 17. října 2018, Klohn (C-167/17, EU:C:2018:833, body 39 a násl.).

56 – V této souvislosti viz výše zejména bod 53 tohoto stanoviska.

57 – Viz výše bod 93 tohoto stanoviska.

104. Co se týče promlčení nároků na náhradu škody z mimosmluvní odpovědnosti, pak ze zásady konformního výkladu vyplývá, že vnitrostátní soud musí zohlednit cíl účinného prosazování nároků na náhradu škody z důvodu zneužití dominantního postavení na trhu při výkladu a použití takových ustanovení, jako je čl. 498 odst. 1 CC, a sice ohledně začátku, délky a případných důvodů pro pozastavení nebo přerušeni promlčecí lhůty.

105. Zásada konformního výkladu vnitrostátního práva je však vymezena obecnými právními zásadami a nemůže sloužit jako základ pro výklad vnitrostátního práva *contra legem*⁵⁸. V projednávané věci to konkrétně znamená, že vnitrostátní soud nemá žádnou povinnost vyplývající z unijního práva, v rozporu se zněním čl. 498 odst. 1 CC a případných dalších ustanovení vnitrostátního práva relevantních pro promlčení, odsouvat začátek promlčecí lhůty do doby, kdy bude znám odpovědný subjekt a přesný rozsah škody, prodlužovat promlčecí lhůtu na dobu delší než tři roky či uznávat zcela nový, ve vnitrostátním zákonu neznámý důvod pro pozastavení nebo přerušeni promlčení.

106. V souhrnu je tedy nutno ke čtvrté a páté předběžné otázce konstatovat:

Vztahuje-li se občanskoprávní žaloba na náhradu škody na skutkové okolnosti, které spadají mimo časovou působnost směrnice 2014/104, neexistuje žádná povinnost výkladu vnitrostátního práva v souladu s touto směrnicí. Nedotčena zůstává povinnost výkladu vnitrostátního práva v souladu s článkem 102 SFEU, lze-li tento článek použít, a se zásadou efektivity, jsou-li přitom zachovány obecné zásady unijního práva a unijní právo není použito jako základ výkladu vnitrostátního práva *contra legem*.

VII. Závěry

107. Na základě předcházejících úvah navrhuji, aby Soudní dvůr odpověděl na žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podanou Tribunal Judicial da Comarca de Lisboa (Portugalsko) takto:

- „1) Článek 102 SFEU vyvolává přímé účinky ve vztazích mezi jednotlivci. Naproti tomu články 9 a 10 směrnice 2014/104 nelze přímo použít na spor mezi jednotlivci, v němž byla podána občanskoprávní žaloba před uplynutím lhůty k provedení této směrnice a který se týká skutkových okolností z doby před vstupem směrnice v platnost.
- 2) Článek 102 SFEU ve spojení s unijní zásadou efektivity brání takovému ustanovení, jako je čl. 498 odst. 1 portugalského Código Civil, které pro mimosmluvní nároky na náhradu škody vyplývající ze zneužití dominantního postavení na trhu stanoví tříletou promlčecí lhůtu, která začíná plynout také tehdy, jestliže poškozenému ještě není znám odpovědný subjekt ani přesný rozsah škody, a která se během řízení vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž za účelem prošetření a stíhání tohoto porušení nestaví ani nepřerušuje.
- 3) Článek 102 SFEU ve spojení se zásadou efektivity brání výkladu takového ustanovení, jako je článek 623 portugalského CPC, v tom smyslu, že pravomocné rozhodnutí vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž konstatující zneužití dominantního postavení na trhu nemá v občanskoprávním řízení o náhradě škody žádný účinek. Toto ustanovení je naopak s článkem 102 SFEU a zásadou efektivity slučitelné, je-li chápáno tak, že z takového pravomocného rozhodnutí vnitrostátního orgánu pro hospodářskou soutěž v pozdějším občanskoprávním řízení o náhradě škody vyplývá vyvratitelná domněnka zneužití dominantního postavení.

58 – Rozsudky ze dne 4. července 2006, Adeneler a další (C-212/04, EU:C:2006:443, bod 110), ze dne 19. dubna 2016, DI (C-441/14, EU:C:2016:278, bod 32), a ze dne 7. srpna 2018, Smith (C-122/17, EU:C:2018:631, bod 40).

- 4) Vztahuje-li se občanskoprávní žaloba na náhradu škody na skutkové okolnosti, které spadají mimo časovou působnost směrnice 2014/104, neexistuje žádná povinnost výkladu vnitrostátního práva v souladu s touto směrnicí. Nedotčena zůstává povinnost výkladu vnitrostátního práva v souladu s článkem 102 SFEU, lze-li tento článek použít, a se zásadou efektivity, jsou-li přitom zachovány obecné zásady unijního práva a unijní právo není použito jako základ výkladu vnitrostátního práva *contra legem*.“